

**ДОКЛАД
НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ
ОТ ПРОВЕРКИ В ЗАТВОРА В ГР. ПАЗАРДЖИК И ОБЩЕЖИТИЯТА
КЪМ НЕГО; ЗАТВОРА В ГР. ПЛОВДИВ И ОБЩЕЖИТИЕТО КЪМ НЕГО
И АРЕСТА В ГР. ПЛОВДИВ**

Съгласно Заповед № РД-08-37 от 03.07.2018 г. на омбудсмана на Република България, г-жа Мая Манолова, екип в състав: Димитър Бонгалов, Христо Атанасов и Мариана Патрикова извърши проверка в периода 09.07 - 13.07.2018 г. в Затвора – гр. Пазарджик и общежитията към него; Затвора – гр. Пловдив и общежитието към него.

Проверката е тематична, относно изпълнение на направените предходни препоръки на Националния превантивен механизъм (НПМ). Основен акцент бе затворът в гр. Пазарджик, поради многобройни сигнали относно нарушаване на трудовите права на служителите в този затвор.

А/ ЗАТВОР В ГР. ПАЗАРДЖИК И ОБЩЕЖИТИЯТА КЪМ НЕГО

Последното посещение на НПМ в затвора в гр. Пазарджик е по заповед № РД-08-49 от 18.08.2016 г. на омбудсмана на Република България, в периода 22.08 - 26.08.2016 г.

Тогава са отбелязани основни проблеми, поставени от лишените от свобода, относно лоши битови условия, наличие на дървеници, недостатъчна и/или лоша храна, липса на награда „удължено свиждане“, употреба на белезници при така нареченото „вътрешно конвоиране“, неспазване на тайната на кореспонденцията и високи цени в лавките.

Относно общежитието от открит тип е установена липса на достатъчно трудова заетост, обвързана с проверки по чл. 179 от Правилника за прилагане на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ППЗИНЗС) на фирмите, партньори на Държавно предприятие „Фонд затворно дело“ (ДФФЗД).

Капацитетът на затвора е 335 места; общежитието (ЗО) „Пазарджик“ е с 60 места, а ЗО „Средна гора“ е с 62 места. Общо в затвора и общежитията към него са настанени 385 лица към деня на посещението на НПМ, а в ареста- 12 лица при капацитет от 35 места. Поради извършван ремонт на затвора бе направена незабавна препоръка към началника на затвора и на Главния директор на ГДИН да използват възможностите по чл. 62, ал. 1, т. 5 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС) за преместване на лишени от свобода в други затвори.

Правена проверка по жалба, като в стая № 707, с размери 12.30 на 3.60 м., тоест обща площ 44.28 кв. м., санитарният възел е 2.2 кв. м., е установена жилищна площ от 43.18 кв. м. В помещението бяха настанени 15 лица, или полагаемата жилищна площ на едно лице е 2.88 кв. м. В помещението са

разположени 20 легла и е възможно пиково натоварване в размер на 2.2 кв. м., при изискуеми по чл. 43, ал. 4 от ЗИНЗС 4 квадратни метра. Проверяващият е констатирал продължаващо нечовешко или унизително отношение по смисъла на чл. 3, ал. 2 от Закона за изпълнение на наказанията и задържане под стража.

В последствие бе направен анализ за възможностите относно изпълнението на тази препоръка, при което се установи следното:

1. В корпуса на затвора в гр. Пазарджик, независимо от деклариран капацитет в размер на 335 места, към 26.09.2018г. са настанени 258 лица. Поради извършвания ремонт, на места се установява 2.2 кв. м. разполагаема жилищна площ на едно лице, тоест на половина от изискуемата от закона.

2. В корпуса на затвора в гр. Пловдив, при капацитет 358 места, към 26.09.2018г. са настанени 414 лица.

3. В затвора в гр. Стара Загора, при капацитет на корпуса 406 места, към 26.09.2018г. са настанени 386 лица. Общежитието от закрит тип към него, тоест ЗОЗТ "Черна гора", при капацитет 120 места са настанени 52 лица, но също се извършват ремонтни дейности, при които вероятно ще се усвои свободният капацитет на корпуса.

3. В затвора в гр. Бобов дол, при капацитет на корпуса в размер на 549 места, към 26.09.2018г. са настанени 311 лица. Поради осъществявани ремонтни дейности се установяват настанени 21 лица в помещение за 12 лица, тоест отново разполагачи с близо половината от изискуемата от закона жилищна площ.

4. В корпуса на затвора в гр. Бургас, при капацитет 300 места, към 26.09.2018г. са настанени 211. В общежитието от закрит тип в Дебелт, при капацитет 294 места, към същата дата са настанени 260 лица.

5. В гр. София, при капацитет на корпуса на затвора 670 места, към 26.09.2018г. са настанени 731 лица. В общежитието от закрит тип, към тази дата, при капацитет 403 места са настанени 341 лица.

Видимо е, че в местата за лишаване от свобода от закрит тип липсва свободен капацитет, поради извършвани ремонтни дейности и правните възможности по чл. 62 ал. 1 т. 5 от ЗИНЗС са неприложими.

Администрацията на затвора е поставена в тежки условия, ведно с лишението от свобода, поради съществуващата пренаселеност. Въпреки това, приетите жалби бяха свързани основно с дисциплинарната практика, във връзка с последващи оценки за промяна на режима, преминаване в общежитие и условно предсрочно освобождаване, отколкото с лоши битови условия и пренаселеност.

Не се установиха неправилни и незаконосъобразни дисциплинарни нарушения по приетите устни жалби. При служебната проверка относно дисциплинарната практика се установи следното:

- Заповед № Д-228/10.05.2017г., с която е наложено дисциплинарно наказание поради отказ за отиване на работа в цех на фирма. НПМ многократно е отбелязвал, че правото на труд не може да се осъществява принудително, чрез дисциплинарни наказания. Отказите от труд следва да се обсъждат при промяна на режима, преминаване в общежитие и условно предсрочно освобождаване.

Аналогична е ситуацията по заповед № Д-239/08.06.2018г., потвърдена от Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“.

НПМ многократно е правил препоръки в тази насока и намира за необходимо да извърши тематична проверка относно спазване конституционните права на лишените от свобода, свързани и с необходимост от промяна в нормативната уредба, за да се създадат правни гаранции и тези нарушения да се преустановят.

- Заповед № Д-390 от 01.09.2017 г. за отказ да се отиде при оперативен работник в затвора. Не съществува правно основание за работа на оперативни работници в местата за лишаване от свобода. Техните разпореждания са несъотнесими към администрацията на затвора, а още по-малко търсенето на дисциплинарна отговорност към лишен от свобода. Редът за призоваване е указан в чл. 69, ал. 2 и ал. 3 от Закона за МВР, а по преписката няма данни за неговото спазване. Отказът на лишения от свобода да се яви пред оперативен работник от МВР е правилен и законосъобразен.

По жалба № 1054/2018 г. до омбудсмана на Република България бе установено неправилно действие на тези полицейски служители в затвора, довело до неправилно преместване на лишен от свобода от затвора в гр. София в затвора в гр. Пазарджик. Процедурата по преместването започва с писмо на Главна дирекция „Национална полиция“ с техен рег. № 328600-32442 от 02.05.2018 г., заведено в ГДИН с вх. № 6141 от 04.05.2018г. Твърди се, че се осъществява търговия с цигари чрез други лишени от свобода. Установено е, че на 27.04.2018 г. са иззети сакове с множество кутии цигари, които е трябвало да се изнесат извън затвора. Впоследствие е уточнено, че цигарите са над 500 кутии. Осъществявано е и безплатно разпространение на наркотици сред наркозависими лишени от свобода, с цел организиране на протести, за които в последствие да бъдат уведомени журналисти. Оценката е, че „многократно е оказвал негативно влияние върху другите лишени от свобода, с което се създават условия, застрашаващи сигурността и вътрешния ред в затвора в София“. Лишеният от свобода няма установени дисциплинарни нарушения, съответно наказания от администрацията на затвора в гр. София. В случая, вместо да се проверят оперативни данни за търговия с наркотици и да се установят евентуални нарушители, заподозреният е преместен и вероятно оперативната разработка е прекратена. Това дава на НПМ основание да оцени тази оперативна работа не само като лоша, но и като порочна, тъй като данните са явно неоснователни, а преместването, вероятно, е отменено от съда.

Констатацията за неефективна работа е породена и от съществуващите данни относно бягство от затвора в гр. София, свързано с употреба на внесено огнестрелно оръжие в затвора в гр. София. За жалост, констатацията за неефективна работа се споделя и от някои от ръководителите на местни полицейски управления, които предлагат тези оперативни работници да бъдат на тяхно подчинение.

При посещенията си в затвора и в Областните дирекции на Министерство на вътрешните работи в Ловеч и Плевен през 2017г. НПМ отбелязва: „Основания за реалност на опасенията се намират в оперативна работа, осъществявана от полицейски служители в местата за лишаване от свобода, които имат

безпрепятствен достъп, включително кабинети и възможност за провеждане на беседи с лишените от свобода. Била е издадена инструкция по чл. 79, ал. 2 от Правилника за прилагане за Министерството на вътрешните работи (изм. ДВ. бр.5 от 19 Януари 2010г.), по силата на която „редът за взаимодействие между ГДКП и Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при Министерство на правосъдието за оперативното обслужване на местата за лишаване от свобода се определя с инструкция, издадена от министъра на вътрешните работи и министъра на правосъдието съгласувано с главния прокурор на Република България.“ (вх. № 11399/13.07.2010г. на ГДИН).

По силата на тази инструкция, тези оперативни работници имат достъп до затвора през работно време, а със съгласието на ръководителя на съответното място за лишаване от свобода „и в друго време на денонощието“. За целта им се издават специални пропуски от ГДИН, по ред, определен от министъра на правосъдието.

НПМ установява, че тази дейност не е извършвана под контрола на администрацията в местата за лишаване от свобода. За това има и неизпълнена препоръка на Комитета за предотвратяване на изтезанията (КПИ). Независимо от добрите намерения за осъществяване на защита на обществения интерес, свързан с предотвратяване, пресичане и разкриване на престъпления, недопускане на терористични актове и др., няма правни гаранции в защита правата на лишените от свобода, включително и правото им на ползване на правна помощ, ако те преценят това за необходимо. В следствие на тази нерегламентирана от закона дейност се достига до претърсване и обиск в спалните помещения за неразрешени вещи, осъществявани от полицейски органи, под контрола на прокуратурата, в нарушение на чл. 146 от Закона за съдебната власт. Така например, със заповед на главния прокурор от 02.06.2015г., на окръжните прокурори в градовете Варна, Бургас, Плевен и Кюстендил е възложено организирането на проверки в затворите и затворническите общежития на територията на съответните области. Проверките са в изпълнение на едно от основните правомощия на прокуратурата – надзор за законност при изпълнение на наказанието лишаване от свобода, и са осъществени съвместно с полицейски служители. НПМ допуска правна възможност за такова претърсване и изземване от страна на прокуратурата, със съдействие на полицейски органи, единствено и само по реда на Наказателно-процесуалния кодекс. Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража допуска две хипотези, в които полицейски служители могат да осъществяват проверки или да употребят сила и помощни средства в местата за лишаване от свобода. Това са чл. 119, ал. 3 и чл. 278 от ЗИНЗС. В останалите случаи, полицейските служители могат да осъществяват своите проверки без да имат свободен достъп до местата за лишаване от свобода, а по реда, по който се допускат адвокатите.“

Ето защо НПМ тогава е изразил мнение, по същество напомнящо препоръката на КПИ, че оперативните работници следва да осъществяват своята дейност под контрола на администрацията в местата за лишаване от свобода, като издадените им специални пропуски бъдат прекратени.

Конкретната препоръка към министъра на вътрешните работи тогава е била да се инкорпорира Директива 2012/13/ЕС, относно правото на информация

в наказателното производство, като по същество лишените от свобода да се разглеждат като задържани лица.

В последващ доклад от проверката на затвора в гр. Варна през същата година НПМ отново напомня, че „оперативни работници на Министерство на вътрешните работи се намират в затворите с отпаднало правно основание и сключеното споразумение с ГДИН за тази цел вече не намира приложение“. НПМ е препоръчал на министъра на вътрешните работи да освободи кабинетите на служителите на МВР в затворите, а главният директор на ГДИН да им осигури достъп и възможност да осъществят дейността си под контрола на администрацията в местата за лишаване от свобода (ако има писмен отказ да ползват адвокат) и/или адвокатска помощ при изявено желание от тяхна страна, като всяко тяхно посещение се регистрира на входа на затвора, както за всички останали лица.

НПМ има много сигнали, при които ни се предоставят данни за употреба на сила, било то основателни или не, при задържането в полицейски управления, в които задържаните лица не желаят извършване на проверка, поради заплахата от страна на служители на МВР за последващи репресии. НПМ не е установило основателност на тези жалби, но дадените правомощия на тези оперативни работници в местата за лишаване от свобода да дават мнение при предсрочно условно освобождаване; прекъсване на изпълнение на наказанието; устройване на работа на лишени от свобода по Инструкция № Из – 1351 от 18.06.2010 г. на МВР вх. № 11399 от 13.07.2010 г. на ГДИН дават основание такива данни да бъдат кредитирани за в бъдеще и основно проверявани. НПМ многократно е напомнял, че тази инструкция, издадена на основание чл. 79, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за Министерството на вътрешните работи, е с отпаднало правно основание и не може да се прилага.

На трето място, тези оперативни работници осъществяват проучване по силата на чл. 180, ал. 3 от ППЗИНЗС в процес на сключване на договори от страна на Държавното предприятие „Фонд затворно дело“ за полагане на труд от лишени от свобода. По същество, тази проверка се изразява само относно дали в ръководни органи на тези фирми присъстват така наречените „криминално проявени лица“, или по-точно дали е налице полицейска регистрация по чл. 68 от Закона за Министерство на вътрешните работи. Издадена е Наредба за реда за извършване и снемане на полицейска регистрация (в сила от 17.11.2014 г., приета с ПМС № 336 от 24.10.2014 г. Обн. ДВ. бр.90 от 31 октомври 2014г., изм. ДВ. бр.57 от 28 юли 2015 г.).

С писмо рег. № 328600-39224 от 12.06.2018 г. Главна дирекция „Национална полиция“ уведомява началника на затвора в гр. Пазарджик (вх. № 2648 от 14.06.2018г.), че относно две лица има такива данни. Относно едно от лицата информацията е за превишаване на права по чл. 282 от Наказателния кодекс (НК) през 1999г. За второто лице е за невярна счетоводна отчетност – престъпление по чл. 256 от НК, като проверката е била прекратена с постановление на районна прокуратура. Очевидно, за второто лице прокуратурата е отчела липса на данни за извършено престъпление от общ характер. За първото лице, съставите на чл. 282 от НК в редакция от ДВ. бр.75 от 12 септември 2006г., тоест към датата на извършване на деянието, предвиждат

наказания лишаване от свобода от 5 години; 8 и 10 години. Дори и да е извършено, то съгласно чл. 80 от НК, ако лицето не е осъждано е налице погасителна давност, а ако е осъдено може да се предположи, че ако е поискало реабилитация то вероятно такава е постановена. Дори и лицето да е осъждано и да не е поискало реабилитация, то ще има свидетелство за съдимост за деяние, извършено преди 19 години. Много вероятно е, че ако тези две лица са поискали заличаване на полицейската регистрация, то тя щеше да е заличена. Още вероятно е те дори да не знаят, че са обект на такава регистрация и това би попречило на търговската дейност на дружеството им.

Искането касае полагане на труд от две до пет лица, лишени от свобода. Процедурата по отдаване на труд предполага, че администрацията на затвора ще определи кои ще бъдат тези лица, а от тук и невъзможност да бъдат криминално свързани с търговското дружество, искащо работна ръка. Извършването на периодични проверки на работния обект предполага реалност на извършваната трудова дейност. Дори собствениците на фирмата да са не само криминално проявени лица, но и осъждани, то това осъждане не би могло да оказва въздействие в процес на договаряне за сключване на търговски договори, включително и с държавно предприятие за полагане на труд от страна на лишени от свобода.

Още през 2012 г. в доклада си за проверката на затвора в София НПМ отбеляза: „Нормативен проблем е текстът на чл. 180 от Правилника за прилагане на ЗИНЗС, в частта му по ал. 2, т. 1 и ал. 3, който гласи, че при договарянето преценяват допълнително предметът на дейност на фирмата работодател, лицето, което я представлява, и дали зад него не се прикрива друг работодател – бивш затворник или криминално проявено лице. Процесът на договаряне се провежда с активното участие на оперативните работници от Министерство на вътрешните работи, обслужващи местата за лишаване от свобода.

Понятията „бивш затворник“ и „криминално проявено лице“ очевидно не кореспондират с текста на чл. 85, ал. 1 от Наказателния кодекс. Самото наказание се налага съгласно чл. 36, ал. 1 от НК с цел да се поправи и превъзпита осъденият към спазване законите и добрите нрави, да се въздейства предупредително върху него и да му се отнеме възможността да върши други престъпления, и да се въздейства възпитателно и предупредително върху другите членове на обществото, като наказанието не може да има за цел причиняване на физическо страдание или унижаване на човешкото достойнство.

Видно от текста на чл. 180, ал. 2, т. 1, в частта „бивш затворник“, следва логичният извод, че наказанието е наложено с цел „унизяване на човешкото достойнство“, и то в система, която има пряк ангажимент „да поправи и превъзпита осъдения към спазване законите и добрите нрави“. На второ място, терминът „криминално проявено лице“ е в противоречие с чл. 31, ал. 3 от Конституцията на Република България: „Обвиняемият се смята за невинен до установяване на противното с влязла в сила присъда“. Не е взето предвид обстоятелството, че едно криминално проявено лице може и да не бъде обвиняем. Противоречия има и по отношение на презумпцията за невинност по чл. 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз“.

Тогава НПМ е препоръчал на министъра на правосъдието да прецени необходимостта от отмяна на чл. 180 от ППЗИНЗС.

Текстът е коригиран, но отново има аналогично съдържание. Съгласно чл. 108, ал. 3 от Конституцията, министрите ръководят отделни министерства, освен ако Народното събрание реши друго. Тоест, недопустимо е с акт на министъра на правосъдието да се възлагат функции на служители от Министерство на вътрешните работи. Това може да се осъществи само със закон. Ето защо, чл. 180, ал. 3 от ППЗИНЗС е в противоречие с чл. 108, ал. 3 от Конституцията, поради което НПМ препоръчва на министъра на правосъдието при последващи изменения на ППЗИНЗС този текст да бъде отменен.

Поради липса на отговор относно дейността на оперативните работници на МВР в местата за лишаване от свобода, НПМ доразвива препоръката си в тази насока, като препоръчва на министъра на вътрешните работи и на министъра на правосъдието щатните бройки на оперативните работници от МВР в затворите да бъдат прехвърлени на Министерството на правосъдието или Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ и създаване на служба „Вътрешна сигурност“ в местата за лишаване от свобода.

- Заповед № Д-440/17.10.2017 г. за грубо отношение към надзирател и нарушаване реда за хранене. Няма данни по преписката да е установено кога е бил началният час за хранене и кога е изтекъл, за да се приеме, че разпореждането за прекратяване на храненето е законосъобразно. Не е обсъдено възражението, че храненето е продължило 7-8 минути.

Служебно ни е известно, че поради липса на достатъчно надзорен състав, времето за хранене често се ограничава, за да се спази графикът за деня. Специално в този затвор, при предходното си посещение през 2016г. НПМ е установил, че „основен проблем е времето за хранене, поради общата трапезария и дефицит на надзорен състав. Времето за хранене често е под 20 минути (5-10 минути за закуска и вечеря), за да може да се осъществи храненето на всички отряди в рамките на работния ден. Проблемът е решим или със създаване на трапезарии по етажите, или с увеличаване на надзорния състав и капацитета на стола“.

Традиционно времето за хранене за работници и служители е определено нормативно, като например в чл. 16в, ал. 4 от ППЗИНЗС е определено време за хранене не по-малко от 30 минути. Относно лишените от свобода, чл. 68 от ППЗИНЗС определя, че храненето на лишените от свобода се извършва съгласно утвърдения график за разпределение на времето. Тоест, то се определя с акт на началника на затвора, което създава условия за определяне на различно време, съобразно местните особености, свързани с наличие на капацитет на трапезарии и наличен надзорен състав. Отчита се многообразие в практиката на отделните затвори, като в някои храненето става в общ стол, а в други се извършва в трапезарии, които се намират в коридора.

Независимо от това НПМ намира, че времето за хранене на лишените от свобода следва да бъде уредено нормативно, поне в ППЗИНЗС. До тогава, НПМ препоръчва на главния директор на ГДИН да издаде указание до началниците на затвори, в което да уеднакви времето за закуска, обяд и вечеря във всички места за лишаване от свобода.

- Заповед № 178 от 02.11.2016 г. на началника на затвора, с която се забранява допускане на служители и външни лица с „неприличен външен вид, както и такива носещи облекло, което не позволява по категоричен начин идентифициране на лицето“. Съгласно т. 2 от тази заповед, за неприличен външен вид да се приема:

1. без дрехи,
2. със силно замърсени дрехи,
3. с къси панталони;
4. с много къси поли;
5. с потници;
6. с джапанки.

Началникът на затвора не даде ясна дефиниция на понятието „много къси поли“, но от разговорите със служителите се установи че се приема пет пръста над коляното.

Правно основание за издаване на тази заповед е чл. 15, ал. 1, т. 6 от ЗИНЗС, която указва, че началника на затвора „ръководи действията на служителите в кризисни ситуации, планира тематични проверки и лично осъществява контрол по носенето на постовата служба, организацията на охраната, състоянието и използването на охранителната техника, дейностите по реализиране на правата и задълженията на лишените от свобода, социалната и възпитателната работа“. Очевидно, този текст не дава права относно определяне начина на обличане на служителите, а още по-малко на гражданите. Очевидно е, че липсата на дрехи, например, ще се разглежда поне като дребно хулиганство, или ще предизвика необходимост от оказване на подходяща подкрепа. В хипотезата „силно замърсена“, или слабо замърсена, е очевидно, че ще е налице различна субективна преценка. В останалите случаи – носенето на къси поли; панталони; потници или джапанки, не е основание за недопускане на свиждане.

НПМ отбелязва, че администрацията на затвора няма право да въвежда свои естетически критерии относно облеклото на гражданите при свиждания. Начинът на обличане е елемент от правото на личен живот на гражданите по чл. 32 от Конституцията. На второ място е недопустимо всеки териториален ръководител да въвежда собствени естетически разбирания и критерии относно облеклото на служителите в Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“. Ето защо, НПМ препоръчва на началника на затвора да отмени тази заповед като незаконосъобразна.

Бе обсъдено социалното партньорство с представители на местната структура на синдиката на служителите в затворите в гр. Пазарджик. Бе отчетена липса на социален диалог. В тази връзка има навременна и правилна реакция от страна на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“.

- По издадена заповед № 50 /13.03.2018 г. на началника на затвора, НПМ има различно виждане от ръководството на затворите. По жалба с наш № 5624/2018 г., омбудсманът на Република България е поискал от Главния директор на ГДИН да го уведоми за причините за преминаване от 24-часова смяна на 8-часова, при специфично работно време от 10.30 до 19.00 часа, и съответно -наличие или не на спазени изисквания относно съгласувателната процедура.

С писмо рег. № 9291 от 19.09.2018 г. омбудсманът е уведомен, че началникът на затвора правилно е издал заповедта си съгласно чл. 16 б от ППЗИНЗС, като с работно време от 10.30 до 19.00 часа са назначени петима служители. Направена е препоръка за ротация на тези служители, като двама от командирите на отделения са подкрепили това работно време, което е основание да се приеме, че е налице съгласуване със синдиката.

Не са предоставени данни относно необходимостта да се въвежда специфично работно време от 10.30 до 19.00 часа, нито относно законосъобразност за преминаване от 24-часов на 8-часов работен ден.

Съгласно чл. 16а, ал. 4 от ППЗИНЗС главният директор на ГД „Изпълнение на наказанията“ определя работното време на служителите за дейностите, чието изпълнение изисква непрекъсваем работен процес. В тези случаи, работното време се организира в 8-, 12- или 24-часови наряди, по утвърден график.

Проблемът с 8-часови или 24-часови дежурства явно не е приключил. В доклада си от 2012г. Комитетът за предотвратяване на изтезанията насочи вниманието на българската страна върху това, че 24-часови дежурства не са здравословни за надзорния състав и влошават качеството на работа. Бе направен опит от тогавашния Главен директор на ГДИН да въведе 8-часов работен ден, който предизвика недоволство сред надзорния състав и ясна противоположна позиция на Синдиката на служителите в затворите.

При посещението си през 2014г. КПИ посочва, че „в почти всички посетени затвори неподходящият брой на персонала беше очевиден, с изключение на Поправителния дом в гр. Бойчиновци. Липсата на персонал, в съчетание с пренаселеността на затворите и прилагането на система, изискваща от надзорно-охранителния състав да работи по 24 последователни часа, повишава риска от насилие и сплашване между затворниците, както и от създаването на напрежение между затворническия персонал и затворниците, и влошава качеството и нивото на дейностите, предлагани на лишените от свобода. КПИ призовава българските власти да предприемат спешни стъпки, за да се увеличи бройката на служителите от надзорно-охранителния състав“ ... „Делегацията със загриженост отбеляза, че в посетените заведения продължава да се прилага 24-часовата смяна за надзорно-охранителния състав, въпреки по-ранните препоръки от КПИ“.

В отговора си по доклада българските власти посочват, че „след първоначалната отмяна на 24-часовите дежурства и сериозните протести от служителите от надзорно-охранителния състав срещу това решение, считано от 01.10.2014г., в резултат на поредица от обсъждания по места съвместно с представители на Синдиката на служителите в затворите в България, се премина на смесен режим на работа – на 24- и 12-часов график на дежурствата. Работното време се съобрази със спецификата на отделните затвори, обезпечеността им с кадрови ресурс и отдалечеността им от съответните населени места. Към момента не са налице брожения сред служителите, касаещи режима на работа“.

Тези действия са в пълно съответствие с Директива на Европейския парламент и на Съвета 2003/88/ЕО от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време (Директива 2003/88/ЕО). Относно

нощния труд, чл. 17, т. 2 от тази директива допуска, че „дерогации, предвидени в параграфи 3, 4 и 5, могат да се приемат със закони, подзаконови или административни разпоредби, или с колективни трудови договори, или със споразумения между социалните партньори, при условие, че съответните работници се компенсират с равностойни периоди за почивка, или че в изключителни случаи, когато по обективни причини е невъзможно съответните работници да бъдат компенсирани с такива равностойни периоди за почивка, на тях се осигурява подходяща защита“.

Определянето на работното време е, по принцип, правомощие на работодателя. Делегирането на това правомощие по чл. 16б от ППЗИНЗС показва несъвършенства и възможност за дискриминация на служители или нарушение на постигнатите договорености в социалното партньорство. Типичен случай бе установен със Заповед № Л -751 от 31.05.2018 г. на началник ОСИН София, отменена от главния директор на ГДИН.

В тази заповед № 50 от 13.03.2018 г. на началника на затвора в гр. Пазарджик, в т. 2 се указва организирано работно време от 8-, 12- или 24-часово работно време за служители от НОС по утвърдени поименни графици. Очевидно е договорено 24-часово дежурство и това е отразено в изброяванията по тази точка, от което може да се направи извод, че всички надзиратели са на 24-часови смени. Ако това е така, то промяна на работно време на надзирател извън определените 24 часа не е в компетенциите на началника на затвора, а на Главния директор на ГДИН. Естествено, това налага и съгласуване на национално ниво с представители на синдиката. Не може да не се обсъждат и техните възражения относно наличие на до 3 часа време за отдых на НОС в корпуса на затвора и до 4 часа в общежитията. Необяснимо е определено работно време на свещеник (ефимерий) от 07.00 часа до 11.00 часа, с почивка от 09.00 до 09.15 часа.

НПМ намира за правилни данните от жалбата на Председателя на синдикалното дружество, че неоснователно е променено работното му време от 24-часов наряд на 8-часов, а в следствие е въведено специфично работно време от 10.30 до 19.00 часа от началника на затвора в гр. Пазарджик.

НПМ намира за необходимо да напомни, че чл. 86 от Европейските правила за затворите препоръчва да се предостави възможност управата на затвора да се консултира със затворническия персонал като цяло по всякакви общи въпроси, особено такива, отнасящи се до условията по трудовите им правоотношения. Тази консултация не изземва правомощията на ръководството на затвора, а създава условия за по-добро управление.

Съгласието на двама от командирите относно промененото работно време не означава извършена процедура на съгласуване със Синдиката, а само с двама от неговите членове. Ето защо НПМ намира за правилни данните от жалбата на заместник-председателя на Синдиката на служителите в затворите за затвора в гр. Пазарджик относно нарушен социален диалог и препоръчва на началника на затвора в гр. Пазарджик да предприеме нужните действия за възстановяване на доверието между Синдиката и административното ръководство, като обсъди със Синдиката заповед № 50 от 13.03.2018 г.

НПМ наблюдава с тревожност това противопоставяне между началник на затвор и местен синдикален представител в същия затвор. Това е видно и от становището на началника на затвора с рег. № 480/18.07.2018 г., по становище на синдиката №20/28.05.2018 г. Неприемлива и несъотнесима е констатацията в това становище на началника на затвора относно нови служители, а именно, че са: „слабо мотивирани, с ниска заинтересованост и професионална активност, посредствена социална и служебна компетентност служители, поставящи на преден план частни интереси“, „склонни към манипулации, дезинформирани и оказване на натиск под различна форма, като напоследък се наблюдава системност при колаборация с различни медии, за спекулативно и тенденциозно разгласяване на информация, свързана със служебна дейност и с цел уронване на престижа на институцията или отделни нейни служители пред обществото и оказване на въздействие, в т.ч. психологическо, върху тях“.

Личното мнение на началника на затвора е, че въпросното становище на синдиката е „акт на съзнателно и целенасочено формиране на отрицателен облик на ГДИН и териториалните служби и уронващо престижа пред обществеността“. В текста присъства и извинение на началника на затвора, свързано с емоционалното му състояние, което бе споделено и пред проверяващия екип.

Във връзка с многото сигнали от страна на Синдиката следва да се подчертае основното им искане към ръководството на затвора, че следва да се оценяват положително добрите практики в дейността на надзорния състав, а не само те да получават упреци и критика. Поставиха се проблеми, свързани с необезпеченост с лични карти, скъсани бронежилетки в зоната за повишена сигурност и др.

Част от сигналите на Синдиката се оказаха неоснователни, но се потвърди сигналът за продажба на домати от снабдителя на затвора, през обедната почивка, пред самия затвор, като за жалост доматите се оказаха производство на началника на затвора. Оценката на НПМ е, че тази дейност, извършвана на територия непосредствено пред затвора, е несвойствена за началник на затвор и снабдител, и в противоречие с редица нормативни изисквания, включително и на община Пазарджик. Ето защо бе направена препоръка тази дейност да бъде преустановена. Препоръката бе приета.

НПМ намира, че поради натрупани негативи е целесъобразно е за в бъдеще да бъде упълномощено друго длъжностно лице в затвора в Пазарджик, което да осъществява социалния диалог.

- По заповед № Л-3687/24.08.2018 г. на главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ бе установено, че лишеният от свобода е само уведомен на 31.08.2018г., но не е връчено копие от заповедта. Член 18а, ал. 7 от АПК указва, че съобщаването може да се извърши чрез устно уведомяване, по разпореждане на административния орган или съда, което се удостоверява писмено с подпис на извършилото го длъжностно лице. Писменото удостоверяване се прилага към преписката или делото и на адресата се съобщава, че може да получи документите или книгата в 7-дневен срок, след изтичането на който те се смятат за връчени. Заповедите следва да се връчват с копие. Използването на уведомяване води до нарушаване на правото на защита, а и вероятно до невъзможност да бъде отправено искане за възобновяване срока за обжалване.

Случаят не е единствен. Същите действия в системата на местата за лишаване от свобода се наблюдават и при издаване на заповеди за дисциплинарни наказания.

В лавката на затвора бе установена продажба на вафли с лика на министър-председателя на Република България. По данни на продавача е имало само един кашон от тях и не е имало втора подобна доставка след продажбата му. Като се имат предвид нерешените с години проблеми от ДП „Фонд затворно дело“ с цените в тези лавки, то този вид реклама от страна на производителя и доставчика има обратен ефект. В тази лавка може да пазаруват и лица с мярка за неотклонение „задържане под стража“ и НПМ прави препоръка на изпълнителния директор на ДП „Фонд затворно дело“ да контролира и да не допуска продажба на хранителни или други продукти с облик на политици по време на провеждани избори.

Бе установено, че закупени телефонни карти от външна търговска мрежа не могат да бъдат ползвани на апарати, разположени на територията на затвора и ареста. В следствие бе направена проверка, че тези карти функционират нормално на улични апарати. Същите карти не могат да се ползват и на телефонни апарати, разположени на територията на затворите в гр. Пловдив и гр. Враца. Картите са със серийни номера № 001705770, № 001705209 и № 001705208. С писмо изх. № 92-00-619 от 08.08.2018 г. „БТК“ ЕАД уведомява НПМ, че картите са предоставени по договор с ДП „Фонд затворно дело“, като целта е да се спазват ограниченията по предвидения от закона лимит за харчене на парични средства от лишен от свобода. Посочва се, че съгласно чл. 86, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС редът за провеждане на разговори се определя от главния директор на ГДИН.

В т. 8 от заповед № Л-4051 от 03.10.2016г. на ГДИН изрично е предвидено, че лишените от свобода могат да получават на свиждане или чрез кореспонденция от близките си такива карти.

В доклада си след проверките в затвора в Ловеч и Плевен през 2017г. НПМ вече е коментирал проблема, както следва:

„Оценката ни за договор № 8899/14.09.2016 г., в сила от 20.09.2016 г., между ГДИН и „БТК“ ЕАД, по силата на който са доставени 220 телефонни апарата в местата за лишаване от свобода е, че липсва предмет. По силата на чл. 182, т. 3 от Закона за електронните съобщения предприятие, което е регистрирано като доставчик на универсална услуга би следвало да осигури обществени телефонни апарати за своя сметка. Тоест, този договор води единствено и само до монопол на един от тези доставчици.

Парадоксално е, че тези апарати не се различават от обичайните. В тази връзка е издадена заповед № Л-4051/2 от 03.10.2016 г. на главния директор на ГДИН. Парадоксът е тук е многопосочен:

1. В т. 5 правилно се гарантира тайната на кореспонденцията, но се въвежда и забрана да се използват нецензурни и обидни думи в тези телефонни разговори. В тази връзка, като се установи нарушение на тази забрана, съгласно т. 6, надзорно-охранителният състав трябва да вземе мерки да прекрати разговора и да отрази подслушването му в писмен вид. (Аналогично на чл. 75, ал. 2 и ал. 4 от ППЗИНЗС, тоест първоначалният автор (съставил и предложил текста), би следвало да е същият.)

2. В т. 8 е дадена възможност да се закупуват фонокарти от лавката, да се получават на свиждане или чрез писма. За да се осигурят фонокарти в лавките е сключен договор № 1-1602.10 от 22.12.2016 г. между ДП ФЗД и „БТК“ АД на стойност 1 198 800 лева с ДДС. На НПМ не е ясно защо ДП ФЗД се ангажира в ролята си на посредник да осигурява тези фонокарти и да блокира собствените си средства. Не е ясно и защо не е запазена старата система на разплащане, която би дала възможност поне да се установи в това време кой е говорил по телефона, например в случаите на телефонна измама.

Проблемът е, че лишените от свобода не могат да държат при себе си неразрешени вещи, съгласно чл. 97 от ЗИНЗС. Съгласно чл. 122 от ЗИНЗС, министърът на правосъдието е компетентен орган, който може да определи кои са тези разрешени вещи. Служебният министър на правосъдието е издал такъв списък на 07.04.2017 г., но не е разрешил притежаването на фонокарти. Съгласно чл. 86, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС, главният директор на ГДИН може да определя реда и начина за провеждане на телефонни разговори, но не да разрешава закупуването и внасянето на неразрешени от министъра вещи“.

Издадена е нова заповед № ЛС-04-1365 от 16.06.2018г. на министъра на правосъдието относно разрешените вещи, но въпросните фонокарти отново не са разрешени. В частта относно фонокартите тази заповед не се спазва от администрацията и от лишените от свобода, поради разпоредбата на чл. 79 от ППЗИНЗС, даваща възможност на лишените от свобода да провеждат телефонни разговори за своя сметка чрез телефонен апарат от доставчик на телефонни услуги.

Видно от тази заповед на министъра на правосъдието, на свиждане могат и се внасят редица вещи, които са придобивка за лишените от свобода извън позволените средства за харчене.

По данни на НПМ, преди да бъдат произведени карти, които да се продават от ДП „Фонд затворно дело“, „БТК“ АД е продавало карти с 50 импулса за малко над 4 лева. По договора с Държавното предприятие, тази фонокарта е 5 лева. Към настоящия момент, картата на „БТК“ АД в търговската мрежа, със същия брой импулси, е 8 лева.

Начинът на договаряне на Главната дирекция ИН за доставка на апарати от един доставчик, а в последствие и договаряне на цената на услугата от Държавното предприятие ФЗД със същия доставчик, реално създава монополно положение за предоставяне на телефонни услуги и в бъдеще следва да се съобрази с изискванията на Закона за защита на конкуренцията.

Относно медицинското обслужване в затвора и ареста в гр. Пазарджик НПМ констатира следното:

Арестът е териториално е разположен в затвора и се обслужва от медицински център (МЦ) на затвора.

Материалната база на МЦ е амортизирана, в манипулационната таванът пада, което може да доведе до инцидент по време на прегледи. Директорът на затвора не е предвидил ремонт за МЦ. Кадрово, медицинският център е обезпечен с медицински специалисти. Не се срещат затруднения при настаняване на л. св. за лечение във външни лечебни заведения. Директорът на МЦ е привлякъл и външни специалисти, които да посещават затвора веднъж

месечно, за консултации и прегледи на място (ендокринолог, психиатър, кардиолог). Основните искания на л. св. при проведените с екипа на НПМ срещи са свързани с прекъсване на изпълнението на наказанието по реда на чл. 447 от НК. Имаше оплакване от л. св., че не консултиран с кожен специалист, във връзка с обриви на лицето и тялото. При проверката се установи, че л. св. е консултиран с кожен лекар в затвора в гр. Пловдив, от където е преведен преди месец.

И през тази година в затвора не са идвали представители на РЗИ за извършване на скрийнингови изследвания за ХИВ/СПИН. В МЦ няма условия за изпълнение на чл. 140, ал. 2 от ЗИНЗС, според която за всички лишени от свобода се осигуряват условия за доброволно, анонимно или конфиденциално консултиране и изследване за ХИВ/СПИН.

В Регистъра за травматични увреждания на ареста НПМ установи 9 задържани (Д.Й.Т., Я.К.Д., И.И.Ю., В.А.В., П.С.А., Р.М.Л., Т.А.Т., В.К.А. и С.Х.С.) с установени увреждания от употреба на физическа сила от служители на МВР по време на задържането им. Тези случаи са докладвани на прокуратурата.

Б/ ЗАТВОР В ГР. ПЛОВДИВ И ОБЩЕЖИТИЕ „ХЕБРОС“

Последното посещение на НПМ в този затвор е било през 2016 г. Не са правени препоръки към администрацията на затвора. Към кмета на община Пловдив е направена препоръка относно възможностите за създаване на охранителна зона около затвора в гр. Пловдив, особено от страната на ареста, с цел да се намалят условията, позволяващи прехвърляне на неразрешени вещи, за да се облекчи работата на надзорния състав и полицията, както и с цел избягване на терористични атаки. Впоследствие е направена следваща препоръка за създаване на такива зони около всички места за лишаване от свобода от закрит тип, чрез изменение на акт на Министерския съвет. Изразено е съмнение относно предоставена информация за капацитета на корпуса на затвора от 505 лица. Тогава е имало настанени 460 лица и НПМ е установил видима пренаселеност.

Предоставената нова информация е за капацитет на корпуса 358 лица при полагаеми 4 кв. метра. Към 18.06.2018 г. в корпуса е имало 391 лица, а към 26.09.2018г. – 414 лица.

В общежитието „Хеброс“, при капацитет 78 лица, на горепосочените дати са били настанени съответно 84 и 83 лица.

Относно медицинското обслужване в затвора в гр. Пловдив НПМ констатира, че в Регистъра за травматични увреждания е вписан 1 л. св. с регистрирана употреба на физическа сила от надзирател.

МЦ на затвора е с добра материално - техническа база. Кадрово обезпечен е със специалисти.

И тук се констатира, че не са идвали представители на РЗИ за извършване на скрийнингови изследвания за ХИВ/СПИН. В МЦ няма условия за изпълнение на чл. 140, ал. 2 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под

стража: „За всички лишени от свобода се осигуряват условия за доброволно, анонимно или конфиденциално консултиране и изследване за ХИВ/СПИН“.

В/ АРЕСТ В ГР. ПЛОВДИВ

Няма пренаселеност, но остават проблемни зони, свързани с липса на прегради до тавана за санитарните възли и липсата на достатъчен личен състав, който да осъществява дейности със задържаните лица.

Следва да се отбележи, че освен в този арест, условия за осъществяване на дейности съществува и в ареста в гр. Шумен. Неизбежно е при реконструкции и преместване на другите арести и в тях да се предвиждат такива помещения, което налага и съответното бюджетно прогнозиране. Неминуемо ще следва да се преразгледа и режимът в тези места за задържане, който в момента е аналогичен на осъдените с доживотни присъди. В тази връзка НППМ препоръчва на главния директор на ГДИН при подготовката на следващите бюджети да предвиди поне по 1 щатно място за социални работници в тези два ареста.

Арестът е обезпечен с медицински специалисти за дейността – лекар и фелдшер. Няма проблеми с лекарственото снабдяване на задържаните. В момента на проверката няма задържани с хронични заболявания. Медицинските специалисти отново поставиха въпроса, че не им се предоставят СМЕ, извършени по разпореждане на прокуратурата и така се пропускат необходими корекции в лечението на задържаните.

НППМ установи, че през последния месец в ареста не е извършена периодичната дезинсекция и дератизация от фирма ДДД - 1 ООД, по графика на ГДИН. Началникът на ареста ще уведоми ГДИН.

В Регистъра за травматични увреждания на ареста се констатираха 4 задържани, при които е регистрирана употреба на физическа сила от органите на МВР по време на задържане (Т.Р., И.К., Д.С., Р.С.).

НАЦИОНАЛНИЯТ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

1. Министърът на вътрешните работи и министърът на правосъдието да създадат съвместна работна група, като щатните бройки на оперативните работници от МВР в затворите да бъдат прехвърлени на Министерството на правосъдието или Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ и да бъде създадена служба „Вътрешна сигурност“ в местата за лишаване от свобода или се уреди правно по друг начин дейността на оперативните работници на МВР в местата за лишаване от свобода.
2. Главният директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“:

- да издаде указание до началниците на затвори, в което да уеднакви времето за закуска, обяд и вечеря във всички места за лишаване от свобода;

- да планира в следващ бюджет средства за ремонт в МЦ в Затвора – гр. Пловдив и бюджетно финансиране на дейностите по чл. 140 от Закона за изпълнения на наказанията и задържането под стража в Медицинските центрове на затворите.

3. Началникът на затвора в гр. Пазарджик:

- да отмени тази заповед № 178 от 02.11.2016 г., като незаконосъобразна;
- да предприеме нужните действия за възстановяване на доверието между Синдиката и административното ръководство, като обсъди със Синдиката заповед № 50 от 13.03.2018 г.

4. Изпълнителният директор на ДП „Фонд затворно дело“ да контролира и да не допуска продажба на хранителни или други продукти с облик на политици по време на провеждани избори.

ДИМИТЪР БОНГАЛОВ

**ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
„НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН
МАХАНИЗЪМ И ОСНОВНИ
ПРАВА И СВОБОДИ НА ЧОВЕКА“**